

WYDAJNOŚĆ PRACY W GOSPODARSTWACH MLECZNYCH NA ŚWIECIE

Andrzej Parzonko

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Abstrakt. W artykule przedstawiono wydajność i dochodowość pracy oraz wyposażenie w majątek typowych gospodarstw mlecznych, wyodrębnionych w IFCN (International Farm Comparison Network). Spośród analizowanych 103 typowych gospodarstw mlecznych z 34 krajów największy dochód z pracy w gospodarstwie mlecznym w 2006 roku osiągnięto w dużych farmach z USA, Australii i Nowej Zelandii. Wymienione farmy generowały dużo większy dochód na godzinę pracy niż wynosiła potencjalna, możliwa do osiągnięcia płaca za pracę poza gospodarstwem. Największą wartością majątku, w przeliczeniu na 100 kg produkowanego mleka, charakteryzowały się gospodarstwa europejskie, szczególnie o małej skali produkcji mleka.

Słowa kluczowe: gospodarstwa mleczne, czynniki produkcji, wydajność pracy

WSTĘP

Wydajność pracy to podstawowy wskaźnik pokazujący kondycję całej gospodarki określonego kraju lub regionu w analizach makroekonomicznych bądź jeden z podstawowych wskaźników prezentujących siłę ekonomiczną określonego podmiotu gospodarczego w analizach mikroekonomicznych. Na dłuższą metę (na poziomie makroekonomicznym) żaden inny wskaźnik nie ma takiego znaczenia dla zmian w zamożności społeczeństwa określonego kraju (regionu) **jak tempo zwiększania ekonomicznej wydajności pracy**. Istnieją trzy sposoby zwiększenia konsumpcji społeczeństwa, a przez to jego zamożności. Pierwszy to wzrost zatrudnienia. Drugi to pożyczanie pieniędzy za granicą bądź sprzedaż majątku zagranicznym inwestorom w celu znalezienia środków na sfinansowanie dodatkowego importu dóbr. Trzeci to wzrost wydajności pracy, dzięki czemu zwiększa się ilość towarów i usług dostępnych na rynku [Samuel-

son i Nordhaus 2007]. Z pierwszych dwóch sposobów nie da się korzystać przez długi czas. Należy zaznaczyć, że nie we wszystkich działach gospodarki wydajność pracy wzrasta równomiernie. Różne bariery i cechy szczególne określonego działu gospodarki przyspieszają bądź ograniczają zwiększanie wydajności pracy. Rolnictwo jest szczególnym działem gospodarki. Do wyróżniających je cech należy: 1) bezpośredni związek rolnictwa z przyrodą oraz to, że 2) żywność zaspokaja biologiczne potrzeby człowieka, 3) rolnicy wytwarzają surowce przeznaczone do dalszej obróbki, 4) produkcja rolnicza opiera się na ograniczonym czynniku, jakim są zasoby ziemi [Encyklopedia... 1998]. Pierwsza z wymienionych cech powoduje, że to przyroda wyznacza rodzaj, wielkość i tempo wzrostu produkcji rolniczej. Druga cecha wpływa na to, że popyt na produkty spożywcze jest stały (pojemność rynku jest ściśle określona i zwiększa się w tempie zmian demograficznych, wzrostu dochodów oraz zmian modelu konsumpcji). Trzecia cecha sprawia, że rolnicy są uzależnieni od przedsiębiorstw agrobiznesu. Natomiast czwarta cecha szczególna (ważna dla analizy problemu wydajności pracy) powoduje, że zwiększeniu produkcji rolniczej w jednym gospodarstwie musi towarzyszyć zmniejszenie tej produkcji w drugim gospodarstwie.

Celem artykułu było przedstawienie technicznej i ekonomicznej wydajności pracy w typowych gospodarstwach mlecznych z poszczególnych krajów na świecie¹ (gospodarstw wyodrębnionych w Międzynarodowej Sieci Gospodarstw Porównawczych IFCN) w powiązaniu z analizą wyposażenia gospodarstw w rzeczowe środki trwałe. W artykule pokazano także relacje między dochodem z pracy w gospodarstwie a możliwością do uzyskania płacą (za pracę) poza gospodarstwem.

Dane do analizy pochodzą z Międzynarodowej Sieci Gospodarstw Porównawczych (IFCN). Wymieniona organizacja funkcjonuje od 2000 roku. Jej podstawowym celem jest kreowanie lepszego zrozumienia systemów i kosztów produkcji mleka na świecie. Jest to organizacja niezależna (wolna od grup nacisku), kierująca się w działaniach wartościami uznanymi w nauce, służąca tworzeniu wiedzy i wymianianiu się nią między krajami na świecie. IFCN jest organizacją, która bardzo dynamicznie się rozwija. W 2000 roku należało do niej osiem krajów, z których otrzymywano dane z 21 typo-

¹ W obrębie danego kraju wyróżnia się kilka typów gospodarstw mlecznych, zróżnicowanych pod względem skali i technologii produkcji. Pierwszy typ gospodarstwa najczęściej odpowiada parametrom przeciętnej jednostki prowadzącej produkcję mleka w danym kraju (zazwyczaj o najmniejszej liczbie krów). Kolejne typy gospodarstw są ustalane w zależności od zróżnicowania gospodarstw mlecznych w danym kraju. W metodyce badań stosowanej w Międzynarodowej Sieci Gospodarstw Porównawczych (IFCN) można wyróżnić kilka sposobów ustalania parametrów produkcyjno-ekonomicznych typowych gospodarstw mlecznych. Pierwszym sposobem jest panel dyskusyjny złożony z rolników, doradców i naukowców, podczas którego są dyskutowane i przyjmowane parametry produkcyjno-ekonomiczne typowego gospodarstwa mlecznego z danego regionu kraju. Inną możliwością ustalenia danych typowych gospodarstw mlecznych (dla danego kraju) jest bazowanie na danych ze statystyki masowej, z niewielkimi zmianami wskazanymi przez ekspertów. Trzecim sposobem pozyskania danych do IFCN są dane z pojedynczych gospodarstw danego kraju, z korektami dokonywanymi przez ekspertów. Ostatnią możliwością są dane z pojedynczych gospodarstw – z określonych regionów kraju – nie korygowane przez ekspertów z poszczególnych krajów. Różne możliwości dostarczania informacji o typowych gospodarstwach mlecznych z poszczególnych krajów do IFCN wynikają z dużej różnorodności krajów uczestniczących w badaniach.

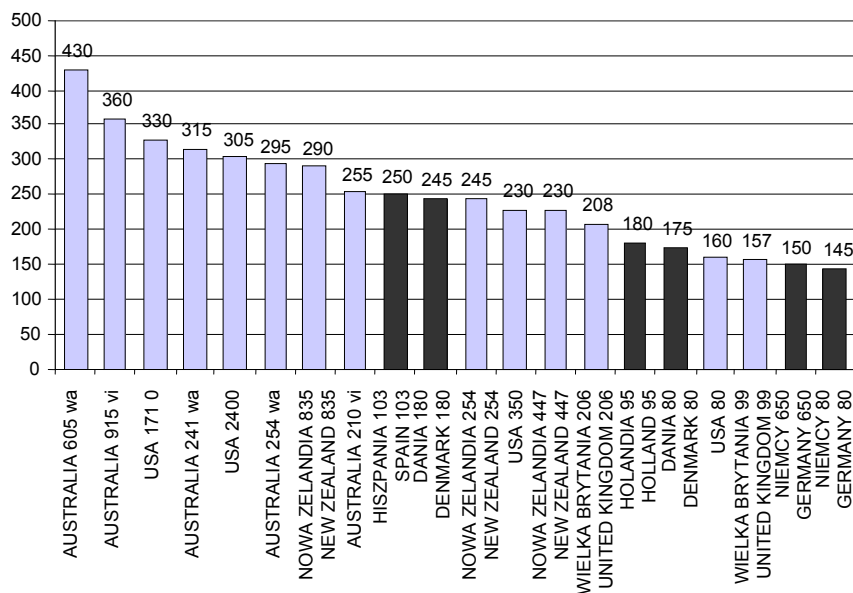
wych gospodarstw mlecznych. W 2008 roku w IFCN znajdowały się 44 kraje, z których prezentowano dane ze 134 typowych gospodarstw mlecznych [Dairy Report 2008].

TECHNICZNA I EKONOMICZNA WYDAJNOŚĆ PRACY W TYPOWYCH GOSPODARSTWACH MLECZNYCH NA ŚWIECIE

Ekonomiczna wydajność pracy jest przedstawiana jako wartość produkcji uzyskanej w przeliczeniu na jednostkę czasu pracy zatrudnionych osób, tj. na godzinę, miesiąc, rok, lub jako wartość produkcji lub usług przypadających na jednego pracownika zatrudnionego w sferze materialnej. Wydajność pracy zwana techniczną lub technologiczną to liczba jednostek pracy wyrażona w jednostkach naturalnych przypadających na jednego pracownika zatrudnionego przy ich wytwarzaniu w jednostce czasu [Słownik ekonomiczny... 1996]. W przypadku analizy wydajności pracy w gospodarstwach mlecznych wskaźnik technicznej (technologicznej) wydajności pracy jest przedstawiany jako iloraz produkcji mleka uzyskanej z gospodarstwa w przeliczeniu na godzinę pracy przy tej produkcji. Wskaźnik ekonomicznej wydajności pracy jest ilorazem wartości sprzedanego mleka z gospodarstwa i liczby godzin pracy przy tej produkcji. Wartość sprzedanego mleka została skalkulowana na podstawie informacji o faktycznych cenach uzyskanych w analizowanych typowych gospodarstwach, przeliczonych na dolary USA według średniego kursu w danym kraju w 2006 roku.

Największą techniczną wydajnością pracy w 2006 roku charakteryzowały się gospodarstwa o największej produkcji, głównie zlokalizowane w USA, Australii i Nowej Zelandii (rys. 1). Z gospodarstw europejskich jedynie największe gospodarstwa z Hiszpanii, Danii, Wielkiej Brytanii i Niemiec znalazły się w grupie 20 o największej technicznej (technologicznej) wydajności pracy. W tej grupie gospodarstw obserwuje się dość wyraźną dysproporcję w analizowanym wskaźniku. Wydajność pracy, mierzona produkcją mleka na godzinę pracy, była prawie trzykrotnie większa w gospodarstwie z Australii niż w gospodarstwie z Niemiec. Typowe gospodarstwa mleczne z Polski, przedstawione w porównaniach IFCN, charakteryzowały się dużo mniejszą wydajnością pracy niż gospodarstwa z krajów Europy Zachodniej, USA, Australii i Nowej Zelandii. Typowe polskie gospodarstwo mleczne, utrzymujące 60 krów, wykazywało techniczną (technologiczną) wydajność pracy na poziomie 50 kg mleka w przeliczeniu na godzinę pracy. Pozostałe dwa typy polskich gospodarstw mlecznych – utrzymujących 12 i 20 krów mlecznych – charakteryzowały się techniczną wydajnością pracy odpowiednio na poziomie 21 i 20 kg mleka. W 2007 roku czołówka typowych gospodarstw mlecznych, wyodrębniona pod względem technicznej wydajności pracy, nie zmieniła się. W wyodrębnionych gospodarstwach analizowany wskaźnik wzrósł przeciętnie o 2%.

Ekonomiczna wydajność pracy była wyraźnie skorelowana z techniczną (technologiczną) wydajnością pracy. W grupie typowych gospodarstw mlecznych o największej technicznej wydajności pracy (pierwsza dwudziestka) wszystkie znalazły się w pierwszej dwudziestce również pod względem ekonomicznej wydajności pracy. Nastąpiły drobne przesunięcia na korzyść gospodarstw z krajów europejskich, co wynikało z wyższej ceny za mleko w Unii Europejskiej w stosunku do Nowej Zelandii, Australii i USA. W związku z wyrównywaniem się cen światowych na mleko w 2007 roku (szczególnie w drugiej połowie roku) nie odnotowano różnic w kolejności gospodarstw wyodrębnionych pod względem technicznej i ekonomicznej wydajności pracy.

Rys. 1. Techniczna wydajność pracy w typowych gospodarstwach mlecznych wyodrębnionych w IFCN w 2006 roku (pierwszych 20 gospodarstw) (kg mleka/godz. pracy). Liczba występująca przy nazwie danego kraju informuje o liczbie krów mlecznych utrzymywanych w gospodarstwie, np. USA 1710 – 1710 krów mlecznych w typowym gospodarstwie USA; wa – Western, vi – Victoria

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2007.

Fig. 1. Return to labour of the typical dairy farms distinguished within IFCN in 2006 (first 20 farms) (kg milk/hour). The number near name country informs about milk cows' in farm, for example: USA 1710 – 1710 milk cows in typical farm of USA; wa – Western, vi – Victoria

Source: own calculations based on Dairy Report 2007.

Głównym bodźcem motywującym bądź zniechęcającym rolników do prowadzenia określonej produkcji jest dochód z pracy w gospodarstwie rolniczym w stosunku do możliwej do uzyskania płacy poza gospodarstwem. Relacje te są często niekorzystne dla produkcji rolniczej. W analizowanych gospodarstwach dochód z pracy obliczono, odejmując od dochodu rolniczego uzyskiwanego z produkcji mleka koszty zaangażowania własnej ziemi i własnego kapitału (koszty alternatywne). Następnie obliczony wynik odniesiono do 100 kg mleka produkowanego w gospodarstwie. Jak wynika z danych zaprezentowanych w tabeli 1, największym dochodem z pracy w gospodarstwie mlecznym charakteryzowały się jednostki z USA, Australii i Argentyny. W grupie 16 gospodarstw z krajów europejskich największe dochody z pracy osiągnęły jednostki z Hiszpanii, Danii, Wielkiej Brytanii i Niemiec. Po zestawieniu dochodów z pracy z możliwymi do uzyskania płacami poza gospodarstwem okazało się, że w 2006 roku ta relacja była najkorzystniejsza w gospodarstwach z USA, Australii i Argentyny.

W grupie 15 gospodarstw osiągających **najbardziej niekorzystną relację** między dochodem uzyskiwanym z pracy w gospodarstwie mlecznym a możliwą do uzyskania płacą poza gospodarstwem znalazły się jednostki o stosunkowo małej skali produkcji

Tabela 1. Dochody z pracy przy produkcji mleka i możliwa do uzyskania płaca poza gospodarstwem w 2006 roku (zł*/godz.)

Table 1. Profit per milk production working hour and potential wages that could be earned outside the farm in 2006 (PLN*/hour)

Lp. No	Wyszczególnienie Specification	Dochody z pracy przy produkcji mleka Profit per milk production working	Możliwa do uzyskania płaca za pracę poza gospodarstwem Potential wages that could be earned outside the farm	Różnica (kolumna 3 – kolumna 4) Difference (column 3 – column 4)
1	USA 1710**	115,1	47,2	67,9
2	USA 350	97,4	35,4	62,0
3	Australia 210 vi	100,3	41,3	59,0
4	USA 2400	94,4	35,4	59,0
5	Hiszpania 103 Spain 103	56,1	23,6	32,5
6	Argentyna 1700 Argentina 1700	45,7	14,8	31,0
7	Wielka Brytania 206 United Kingdom 206	76,7	47,2	29,5
8	Hiszpania 60 Spain 60	50,2	26,6	23,6
9	Czechy 428 Czech Republic 428	35,4	13,3	22,1
10	USA 80	53,1	32,5	20,7
11	Czechy 67 Czech Republic 67	29,5	11,8	17,7
12	Dania 180 Denmark 180	67,9	53,1	14,8
13	Wielka Brytania 99 United Kingdom 99	59,0	47,2	11,8
14	Niemcy 650 Germany 650	50,2	41,3	8,9
15	Irlandia 87 Ireland 87	47,2	38,4	8,9
16	Polska 60 Poland 60	20,7	11,8	8,9

*1 USD = 2,98 zł.

**Liczba występująca przy nazwie danego kraju informuje o liczbie krów mlecznych utrzymywanych w gospodarstwie, np. USA 1710 – 1710 krów mlecznych w typowym gospodarstwie USA.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2007.

*1 USD = 2.98 PLN.

**The number near name country informs about milk cows' number in farm, for example: USA 1710 – 1710 milk cows in typical farm of USA.

Source: own calculations based on Dairy Report 2007.

z Europy Zachodniej. W kolejności, gospodarstwa uzyskujące największą potencjalną stratę między dochodem z pracy w gospodarstwie a możliwą do uzyskania płacą poza gospodarstwem przedstawiały się następująco: Holandia, 95 krów (-53,1 zł/godzinę); Holandia, 55 krów (-51,6 zł/godzinę); Szwajcaria, 20 krów (-32,5 zł/godzinę); Szwajcaria, 60 krów (-32,5 zł/godzinę); Niemcy, 30 krów (-29,5 zł/godzinę); Dania, 100 krów (-29,5 zł/godzinę); Niemcy, 80 krów (-26,6 zł/godzinę); Szwecja, 50 krów (-20,7 zł/godzinę); Finlandia, 24 krowy (-17,7 zł/godzinę); Austria, 12 krów (-11,8 zł/godzinę); Norwegia, 30 krów (-11,8 zł/godzinę); Węgry, 100 krów (-10,3 zł/godzinę).

WYPOSAŻENIE GOSPODARSTW W ZIEMIĘ I MAJĄTEK TRWAŁY

Znając techniczną i ekonomiczną wydajność pracy w typowych gospodarstwach mlecznych wyodrębnionych w IFCN, można postawić pytanie: Czy istnieje wyraźna zależność między wydajnością pracy a wyposażeniem w majątek gospodarstwa mlecznego? Można byłoby sformułować tezę, że największa wydajność pracy występuje w gospodarstwach najlepiej wyposażonych w majątek trwały.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 2, ta zależność nie do końca znajduje potwierdzenie, szczególnie jeżeli odniesiemy wartość zaangażowanego majątku do mleka produkowanego z gospodarstwa. Z grupy gospodarstw IFCN największą wartością majątku w przeliczeniu na 100 kg produkowanego mleka, **charakteryzowały się gospodarstwa europejskie, o stosunkowo małej skali produkcji** (tab. 2). Wśród gospodarstw europejskich dominowały jednostki ze Szwajcarii, Austrii, Holandii, Norwegii, Irlandii, Niemiec i Finlandii. Przeciętna wartość majątku, w grupie 20 gospodarstw

Tabela 2. Gospodarstwa mleczne o największej wartości majątku w relacji do produkowanego mleka z grupy gospodarstw IFCN w 2006 roku (zł*/100 kg produkowanego mleka)

Table 2. The dairy farms with the largest value of property in relations to produced milk from IFCN in 2006 year (PLN*/100 kg produced milk)

Lp. No	Wyszczególnienie Specification	Ziemia Land	Budynki Buildings	Maszyny Machinery	Stado zwierząt Livestock	Kwota mleczna Quota	Inne Others	Razem Together
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Szwajcaria 20** Switzerland 20**	1 269	207	236	89	251	12	2 062
2	Austria 12 Austria 12	1 328	89	118	177	207	12	1 929
3	Szwajcaria 60 Switzerland 60	620	384	59	89	177	15	1 342
4	Kanada 57 Canada 57	502	15	15	15	664	6	1 215
5	Holandia 55 Holland 55	531	30	30	30	561	15	1 195

Tabela 2 – cd. / Table 2 – cont.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
6	Austria 25 Austria 25	634	133	59	59	266	15	1 165
7	Holandia 95 Holland 95	502	30	30	15	575	15	1 165
8	Kanada 98 Canada 98	502	30	89	15	693	6	1 038
9	Norwegia 30 Norway 30	148	295	89	118	251	9	909
10	Austria 40 Austria 40	13	89	59	59	251	6	906
11	Niemcy 30 Germany 30	502	24	94	133	118	15	885
12	Irlandia 87 Ireland 87	605	9	21	44	148	15	841
13	Finlandia 60 Finland 60	236	266	148	74	89	6	817
14	Irlandia 51 Ireland 51	369	30	15	177	59	6	655
15	Norwegia 19 Norway 19	89	89	103	74	251	6	611
16	Dania 100 Denmark 100	266	30	59	15	221	15	605
17	Czechy 67 Czech Republic 67	15	280	177	30	74	15	590
18	Hiszpania 103 Spain 103	118	118	59	30	236	15	575
19	Nowa Zelandia 282 New Zealand 282	428	0	30	89	0	30	575
20	Dania 180 Denmark 180	251	44	30	15	221	9	569

*1 USD = 2,98 zł.

**Liczba występująca przy nazwie danego kraju informuje o liczbie krów mlecznych utrzymywanych w gospodarstwie, np. Szwajcaria 20 – 20 krów mlecznych w typowym gospodarstwie szwajcarskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2007.

*1 USD = 2.98 PLN.

**The number near name country informs about milk cows' number in farm, for example: Switzerland 20 – 20 milk cows in typical farm of Switzerland.

Source: own calculations based on Dairy Report 2007.

Tabela 3. Gospodarstwa mleczne o najmniejszej wartości majątku w relacji do produkowanego mleka z grupy gospodarstw IFCN w 2006 roku (zł*/100 kg produkowanego mleka)
 Table 3. The dairy farms with the smallest value of property in relations to produced milk from IFCN in 2006 year (PLN*/100 kg produced milk)

Lp. No	Wyszczególnienie Specification	Ziemia Land	Budynki Buildings	Maszyny Machinery	Stado zwierząt Livestock	Kwota mleczna Quota	Inne Other	Razem Together
1	Brazylia 80** Brazil 80**	177	15	9	50	0	12	262
2	Czechy 535 Czech Republic 535	0	15	89	59	89	9	260
3	Niemcy 650 Germany 650	44	44	15	44	89	15	251
4	Czechy 428 Czech Republic 428	0	59	30	59	89	15	251
5	Węgry 100 Hungary 100	133	15	44	15	30	6	242
6	Argentyna 170 Argentina 170	133	3	27	44	0	3	209
7	USA 350 USA 350	89	59	15	30	0	3	195
8	Węgry 400 Hungary 400	0	15	6	112	15	3	150
9	Ukraina 2 Ukraine 2	24	12	3	109	0	3	150
10	USA 1710 USA 1710	89	15	15	15	0	3	136
11	Australia 210 vi Australia 210 vi	93	10	3	41	0	3	136
12	Ukraina 500 Ukraine 500	0	0	59	59	0	3	121
13	Australia 915 vi Australia 915 vi	89	9	6	15	0	3	121
14	USA 2400 USA 2400	6	18	3	18	0	3	47
15	Chiny 9 China 9	0	24	6	15	0	3	47
16	Chiny 40 China 40	0	7	1	27	0	1	37

*1 USD = 2,98 zł.

**Liczba występująca przy nazwie danego kraju informuje o liczbie krów mlecznych utrzymywanych w gospodarstwie, np. Brazylia 80 – 80 krów mlecznych w typowym gospodarstwie brazylijskim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Dairy Report 2007.

*1 USD = 2.98 PLN.

**The number near name country informs about milk cows' number in farm, for example: Brazil 80 – 80 milk cows in typical farm of Brazil.

Source: own calculations based on Dairy Report 2007.

o największym majątku w relacji do produkowanego mleka, wynosiła 982 zł/100 kg produkowanego mleka i wahała się od 569 w gospodarstwie z Danii (utrzymującym 180 krów) do 2062 w gospodarstwie ze Szwajcarii (utrzymującym 20 krów). W strukturze majątku dominowała ziemia oraz kwota mleczna. W grupie 20 analizowanych gospodarstw przeciętny udział ziemi w majątku ogółem wynosił 43% i wahał się od 3% w gospodarstwie z Czech do 74% w gospodarstwie z Nowej Zelandii. Znaczną wartością w majątku gospodarstw była kwota mleczna. Jej przeciętny udział w strukturze majątku wynosił 28% i wahał się od 0 w gospodarstwie z Nowej Zelandii do 67% w gospodarstwie z Kanady.

W grupie gospodarstw o najmniejszej wartości majątku w przeliczeniu na 100 kg produkowanego mleka (tab. 3) znalazły się przede wszystkim gospodarstwa o dużej skali produkcji (wyjątkiem było gospodarstwo z Ukrainy oraz gospodarstwa z Chin). Bardzo małą wartością majątku w stosunku do ilości produkowanego mleka charakteryzowały się gospodarstwa z USA i Australii. Były to gospodarstwa o dużej skali produkcji mleka, co przekładało się na wysoką produktywność zaangażowanego majątku gospodarstwa. Z krajów europejskich dominowały (pod względem małej wartości majątku w odniesieniu do realizowanej produkcji mleka) gospodarstwa z Europy Środkowo-wschodniej (Czechy, Węgry, Ukraina). Z Europy Zachodniej jedynie gospodarstwo z Niemiec, utrzymujące 650 krów mlecznych, znalazło się w tej grupie. Przeciętna wartość majątku zaangażowanego w produkcję 100 kg mleka wynosiła w analizowanych krajach 163 zł i była 6-krotnie mniejsza niż w grupie 20 gospodarstw charakteryzujących się największą wartością tego wskaźnika. W strukturze majątku dominowała wartość ziemi (31%) i utrzymywanych zwierząt (32%).

WNIOSKI

1. Wydajność pracy, mierzona ilością mleka produkowanego na godzinę pracy, nie była największa w gospodarstwach charakteryzujących się najlepszym wyposażeniem w majątek w relacji do produkowanego mleka. Zdecydowanie największą wydajnością pracy charakteryzowały się gospodarstwa z USA, Australii i Nowej Zelandii.

2. Dochody z pracy w gospodarstwie mlecznym, zdecydowanie większe niż potencjalna płaca poza gospodarstwem w 2006 roku, uzyskiwali rolnicy prowadzący gospodarstwa w USA, Australii i Argentynie.

3. Najbardziej niekorzystną relację między dochodem uzyskiwanym z pracy w gospodarstwie mlecznym a możliwą do uzyskania płacą poza gospodarstwem uzyskiwały jednostki o stosunkowo małej skali produkcji z Europy Zachodniej.

4. Typowe gospodarstwa z analizowanych krajów (gospodarstwa wyodrębnione w IFCN) charakteryzowały się dużym zróżnicowaniem wartości majątku w relacji do produkowanego mleka.

5. Największą wartością majątku w stosunku do produkowanego mleka charakteryzowały się gospodarstwa z Europy Zachodniej, o stosunkowo małej skali produkcji. Wśród gospodarstw europejskich dominowały jednostki ze Szwajcarii, Austrii, Holandii, Norwegii, Irlandii, Niemiec i Finlandii.

LITERATURA

- Dairy Raport. 2007. International Farm Comparison Network.
Dairy Raport. 2008. International Farm Comparison Network.
Encyklopedia agrobiznesu. 1998. Red. A. Woś. Fundacja Innowacja, Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna, Warszawa.
Samuelson P.A., Nordhaus W.D., 2007. Ekonomia. T. 2. PWN, Warszawa.
Słownik ekonomiczny dla przedsiębiorcy. 1996. Red. Z. Dowgiałło. Wydawnictwo Znicz, Szczecin.

PROFITABILITY OF LABOUR FACTOR IN THE TYPICAL DAIRY FARMS IN THE WORLD

Summary. The main purpose of the article was to analyse the productivity and profitability of labour factor and to present asset endowments of the typical dairy farms distinguished within IFCN (International Farm Comparison Network). Among analysed 103 typical dairy farms from 34 countries, the highest net dairy farm profit characterised large farms from USA, Australia and New Zealand. Those farms generated also significantly higher profit per working hour than the potential wages that could be earned outside the farm. The highest assets value per 100 kg of produced milk characterised European farms (especially with low production scale).

Key words: dairy farm, endowments of the typical dairy farms, productivity and profitability of labour factor

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 22.04.2009

Do cytowania – For citation: Parzonko A., 2009. Wydajność pracy w gospodarstwach mlecznych na świecie. J. Agribus. Rural Dev. 3(13), 163-172.